

должна быть разнообразной; жестами необходимо управлять, т.к. жест должен соответствовать подкрепляемому слову, при этом, если невербальные сигналы отличны от вербального посыла, то люди предпочтут невербальную информацию словесной; жестикуляция должна прерываться, в противном случае это вызовет негативное отношение слушателей; количество и интенсивность жестов должны соответствовать характеру речи и аудитории: В.А. Лушинская в статье «Внешний вид оратора, его мимика и жесты» отмечает, что «взрослые в противоположность детям предпочитают умеренную жестикуляцию» [7]; для правильной интерпретации жестов следует учитывать контекст: характер и значимость мероприятия, окружающую обстановку, внешние факторы. В качестве интерактивной составляющей в детские экскурсии можно добавлять игровые элементы - например, куклы-перчатки (для дошкольников).

Мимика не должна быть пассивной или чрезмерно активной, она должна быть органично связана с жестами. При этом для детской группы может применяться более подвижная мимика, чем для взрослой. Если же речь идет о смешанной группе, то перечисленные выше методы и приемы могут при необходимости комбинироваться и корректироваться.

Заключение. Экскурсия – это процесс взаимодействия экскурсовода и слушателей. Учитывая особенности восприятия поведения и внешнего вида экскурсовода слушателями, можно сделать данный процесс наиболее эффективным.

1. Крысько, В. Г. Социальная психология : учебник для бакалавров / В. Г. Крысько. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2022. – 553 с. – (Бакалавр. Академический курс). – ISBN 978-5-9916-2588-3. – Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. – URL: <https://urait.ru/bcode/508799> (дата обращения: 11.09.2023).

2. Хильшер В. А., Костикова Д. С. Психологические аспекты делового взаимодействия экскурсовода с группой. // Проблемы и перспективы развития индустрии гостеприимства Калининградской области глазами молодых ученых Материалы научно-практической конференции молодых ученых, проведенной по результатам научно-практических семинаров студентов и магистров. Калининград, 2020. С. 59–63.

3. Рамендик, Д. М. Психодиагностика в социально-культурном сервисе и туризме: учебное пособие для вузов / Д. М. Рамендик, О. В. Одинцова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2023. – 212 с. – (Высшее образование). – ISBN 978-5-534-10049-5. – Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. – URL: <https://urait.ru/bcode/512481> (дата обращения: 05.09.2023).

4. Жираткова, Ж.В. Организация экскурсионной деятельности: учебник и практикум для вузов / Ж. В. Жираткова, Т. В. Рассохина, Х. Ф. Очилова. – Москва : Издательство Юрайт, 2023. – 189 с. – (Высшее образование). – ISBN 978-5-534-12370-8. – Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. – URL: <https://urait.ru/bcode/518582> (дата обращения: 12.08.2023).

5. Янсон Т.А. Экспериментальное исследование коммуникативных стилей экскурсовода // Вестник Тверского государственного университета. Серия «Филология». 2020. № 2 (65). С. 232–241.

6. Мишина Г.А. Жест как знак человеческой культуры // Вестник РГГУ. Серия: Психология. Психология. Педагогика. Образование.- 2015.- № 2.- С.45-51.

7. Лушинская А.В.// Cyberleninka [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/> (дата обращения: 12.08.2023)

ФАРМІРАВАННЕ Ў ВУЧНЯЎ ПАЧАТКОВЫХ КЛАСАЎ НАВЫКАЎ САМАКАНТРОЛЮ Ў ПРАЦЭСЕ ПІСЬМОВАЙ МАЎЛЕНЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКОЙ МОВЫ

Каткавец М.С.,

*студэнтка 4 курса БрДУ імя А.С. Пушкіна, г. Брэст, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Канцавая Г.М., канд. філал. навук, дацэнт*

Ключавыя словы. Самакантроль, вучні пачатковых класаў, беларуская мова, пісьмовае маўленне.

Keywords. Self-control, primary school students, Belarusian language, written speech.

Сучасная адукацыя цалкам накіравана на выхаванне і навучанне асобы, калі школьнік прызнаецца як суб'ект вучэбнай дзейнасці, таму ўзнікае неабходнасць навучаць самастойна вырашаць праблемы; знаходзіць новую інфармацыю, апрацоўваць, абагульняць яе і рабіць высновкі. Большая частка гэтых задач ускладнена менавіта на пачатковую школу, якая павінна забяспечыць развіццё вучня, здольнага творча мысліць, супастаўляць і аналізаваць факты, аргументавана абараняць уласны пункт погляду,

умець рэалізаваць тэарэтычныя веды на практыцы, гэта значыць фарміраваць ключавую кампетэнтнасць пачатковай адукацыі – уменне вучыцца.

Мэта працы – асвятліць сутнасць разглядаемай праблемы, разгледзець асаблівасці фарміравання ў малодшых школьнікаў самакантролю ў працэсе пісьмовай маўленчай дзейнасці і прааналізаваць некаторыя метады фарміравання навыкаў самакантролю.

Матэрыял і метады. Намі быў праведзены аналіз навуковай і педагагічнай літаратуры па праблеме даследавання; выкарыстаны гутаркі з настаўнікамі, вучнямі, бацькамі.

Вынікі і іх абмеркаванне. Для таго, каб навучыць вучыцца, важна сфарміраваць індывідуальны вопыт удзелу школьніка ў адукацыйным працэсе; жаданне арганізаваць сваю працу для дасягнення паспяховага выніку; авалоданне ўменнямі самааналізу, самакантролю, самаацэнкі і самакарэкцыі. А для гэтага неабходна наяўнасць рэфлексіі.

Самакантроль з’яўляецца найвышэйшым узроўнем разумовай актыўнасці чалавека, гэта яго ўменне адвольна кіраваць сваім фізічным складнікам, сваёй дзейнасцю, сваімі паводзінамі і ўзаемадзеяннем з іншымі людзьмі; эфектыўна выкарыстоўваць свае псіхафізічныя асаблівасці. Менавіта фарміраванне навыкаў самакантролю лічыцца адной з самых цяжкіх задач навучання на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

Для таго, каб весці эфектыўную вучэбную дзейнасць, правільна выкарыстоўваць наяўныя веды і ўменні, неабходна задзейнічаць псіхічныя механізмы самакантролю, развіццё якіх пачынаецца менавіта ў малодшым школьным узросце, калі дзіця пачынае разумець значнасць навучання, набывае навыкі, якія фарміруюць ўсвядомленыя паводзіны. Свядомая, мэтанакіраваная дзейнасць можа быць эфектыўнай, калі развіты сістэмы адвольнай рэгуляцыі, якія кіруюць эмоцыямі, ведамі і паводзінамі, г. зн. навыкамі самакантролю.

Самакантроль – гэта арганізацыя чалавекам уласных паводзін, на якія ўплываюць патрабаванні і чаканні іншых людзей. Самакантроль складаецца з двух кампанентаў: першы кіруе паводзіннымі дзеяннямі ад матывацыйных фактараў да зыходнага выніку; другі – прадугледжвае дзеянне самакантролю [1].

Майстэрства настаўніка пачатковых класаў заключаецца ў тым, каб усяляк развіваць пазнавальную актыўнасць і самастойнасць дзяцей на ўроках беларускай мовы, адначасова кіраваць імі, асцярожна дапамагаць ім у працы, папярэджваць памылкі, падахвочваць іх да самакантролю ў маўленчай дзейнасці і далучаць да працы над маўленчымі памылкамі. Малодшы школьнік, вывучаючы пэўныя нормы паводзін, ператварае іх у асабістыя патрабаванні да самога сябе. Такія рэгулятыўныя якасці дзяцей, як самаацэнка, выказванні, дзеянні, упэўненасць у сабе, самакантроль, з’яўляюцца механізмамі самарэгулятыўных, адвольных паводзін. З дапамогай самакантролю развіваюцца навыкі пастаноўкі мэт для будучых дзеянняў і выніку.

Пісьмо з’яўляецца досыць складанай формай маўленчай дзейнасці, шматузроўневым працэсам, у якім удзельнічаюць маўленчаслыхавы, маўленчарухальны, зрокавы аналізатары, што цесна ўзаемадзейнічаюць у працэсе пісьма паміж сабой. У структурных адносінах гэты працэс вызначаецца рознымі фактарамі, да якіх адносяцца этап авалодання навыкам, характар пісьма, задачы авалодання пісьмом. У параўнанні з вусным маўленнем пісьмовае маўленне мае шэраг спецыфічных псіхалагічных характарыстык. Перш за ўсё яно адбываецца без прамога кантакту з суразмоўцам, таму выключае са свайго зместу інтанацыю, міміку і жэсты, успрыманне рэакцыі чытача, іх каментарыі, якія важныя для вуснага маўлення [2]. Структурная складанасць пісьмовага маўлення ўзрастае ў параўнанні з вусным: яно патрабуе больш падрабязнага, раздзеленага на асобныя часткі, паслядоўнага і поўнага выкладу думак, больш строгага захавання правіл граматыкі, адбору слоў і выразаў.

Сярод асноўных метадаў фарміравання навыкаў самакантролю ў працэсе пісьмовай маўленчай дзейнасці на ўроках беларускай мовы на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі можна вылучыць выкарыстанне наглядных дапаможнікаў, самастойную працу і працу ў парах.

Наглядныя дапаможнікі актыўна выкарыстоўваюцца на ўроках беларускай мовы. Сутнасць гэтага метаду заключаецца ў апоры на адчувальнае пазнанне ва ўтварэнні ў вучняў

уяўленняў і паняццяў на аснове жывога ўзнаўлення прадмета і з'яў, у нашым выпадку – з'яў мовы. “Наглядным” матэрыялам можа служыць як сама мова – жывое маўленне, так і мастацкія творы, якія служаць матэрыялам для назіранняў над мовай, для аналізу, практыкаванняў. Таму ў методыцы беларускай мовы прынята гаварыць пра «слыхавую нагляднасць», асабліва пры вывучэнні фанетыкі, арфаэпіі, інтанацыі, арфаграфіі.

Самастойная праца як метада, складаная тым, што ёй павінна папярэднічаць дбайная падрыхтоўка, якая ўключае ў сябе тлумачэнне мэты задання, спосабаў і прыёмаў яго выканання, паслядоўнасці дзеянняў, прыёмаў паэтапнага самакантролю. Кожнаму новаму для вучня заданню абавязкова папярэднічае адпрацоўка ўменняў і навыкаў пад кіраўніцтвам настаўніка. Гэта значыць дзіця не можа працаваць самастойна ў гэтым узросце, яму абавязкова патрабуецца метадычная дапамога настаўніка.

Праца ў парах можа быць арганізавана пры вывучэнні новага матэрыялу, пры паўтарэнні, замацаванні, падчас кантролю ведаў. Такую форму самастойнай дзейнасці можна выкарыстоўваць на любым этапе ўрока. Працуючы ў парах, малодшыя школьнікі вучацца ўважліва слухаць адказ таварыша (выступаюць у ролі настаўніка), удзельнічаць у вучэбным дыялогу, адказваць на пытанні, даказваць сваё меркаванне.

Заклучэнне. Такім чынам, для сучаснага вучня прыярытэтам павінна стаць адукацыйная патрэба, якая можа быць рэалізавана ў вучэбнай дзейнасці праз станаўленне сістэмы вучэбных матываў і патрэб. Усе пералічанае фарміруецца ў працэсе станаўлення вучня як суб'екта вучэбнай дзейнасці, што мае на ўвазе фарміраванне ў яго вучэбнай самастойнасці, самакантролю, засваенне сутнасці якога ўплывае на далейшае навучанне.

1. Богус, М.Б. Взаимосвязь и взаимообусловленность умственных способностей и мотивов учащихся / М.Б. Богус // Нач. шк. – 2017. – № 4. – С. 6–8.

2. Рудь, Л.Г. Культура речи: учеб. пособие / Л.Г. Рудь, И.П. Кудреватых, В.Д. Стариченок ; под общ. ред. В.Д. Стариченка. – Минск: Выш. шк., 2010. – 271 с.

METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS FOR STUDYING THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN SCHOOL GEOGRAPHY

Kuznetsova D.V.,

3rd year student of St. Petersburg Technical College, St. Petersburg, Russian Federation
Scientific supervisor – Petrov A.Yu., teacher

Keywords. Methodical recommendations, agro-industrial complex, school geography.

The agro-industrial complex is an integral part of the Russian economy, where products vital to society are produced and a huge economic potential is concentrated. The development of the agro-industrial complex to a decisive extent determines the state of the entire national economic potential, the level of food security of the state and the socio-economic situation in society.

The purpose of the study is to consider methodological recommendations for conducting a geography lesson on the topic "Agro-industrial complex of Russia".

Material and methods. An important aspect is the study of the agro-industrial complex in the school geography course. Currently, the study of geography is closely related to visual support and methodological developments.

The degree of study of the problem specifically in the aspect of socio-economic geography is based on some important points and the authors who conducted research in this area. The problems of development and organization of the agro-industrial complex are studied in the works of: I.A. Altukhova, S.P. Bryanskikh, S.N. Bocharova, M.P. Gritsenko, V.P. Dobrynina, A.M. Zubakhina, O.V. Kozhevina, P.D. Kosinsky, L.R. Popova, Yu.M. Rogatneva, A.I. Suchkova, A.G. Svetlakova, E.V. Serova, N.G. Ushachev.

The issues of development and optimization of territorial and economic systems in the agro-industrial complex are traditionally considered by representatives of the schools of Russian regionalists and economic geographers: A.G. Granberg, V.E. Grebtsov, N.V. Zubarevich, E.A. Kolomak, V.V. Kuleshov, V.A. Krotov, V.V. Kurnyshev, G.M. Lappo, V.N. Leksin, Yu.G. Lirets, E.N. Pertsik, V.A. Pulyarkin, S.A. Suspitsyn, S.B. Schlichter.